

1

2

3

4

5

ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА

Тамара Јагодић, школски педагог
МШ "Станковић"

ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА

је део традиције. Оно је неизоставни део образовно-васпитног процеса, неретко не баш омиљен ни наставницима ни ученицима. Школу не можемо ни да замислимо без оцена, зар не?

И баш због тога, изгледа да се и не поставља питање да ли можда неке од наставника није јасно како овај процес функционише.. посебно наставницима који су тек почели да раде.

Сви ми смо сигурни да знамо да дамо оцену, не размишљајући некад претерано о томе шта је све заправо она, које су њене функције, да ли смо погрешили у нечему...

Оцењивање ученика регулисано је Законом, Правилницима о наставном плану и Правилницима о оцењивању ученика. Поред ових докумената, сва стручна већа у обавези су да имају и своје усаглашене критеријуме оцењивања.

Критеријуми за оцењивање ученика су **„врсња, обим и ниво знања, умења и вештине и ангажовање ученика у наставном процесу“.**

Обим знања одређен је планом и програмом, а у зависности од специфичности школе и наставних предмета од којих неки изискују посебне способности (као што је то случај у музичким школама), сва стручна већа доносе своје критеријуме којима се уједначава оцењивање свих наставника стручног већа и ближе одређују елементи вредновања (познавање чињеница -усмени одговор, писмена вежба, практичан рад; самосталност и редовност у извршавању обавеза, активност на часу, сарадња са другима, показано интересовање, одговорност, континуитет у раду, стваралачки приступ, примена знања из сродних предмета (корелација), примена знања узиновативност...).

СВАКИ НАСТАВНИК ТОКОМ СВОГ ПРОФЕСИОНАЛНОГ РАДА У ШКОЛИ,
РАЗВИЈА И СВОЈУ ПЕДАГОШКУ СТРАТЕГИЈУ
КОЈА ЈЕ ЊЕГОВО ЛИЧНО ПРОФЕСИОНАЛНО ПОСТИГЊЕ
И У КОЈОЈ ОЦЕЊИВАЊЕ
ИМА СВОЈЕ ПОСЕБНО МЕСТО.

ОЦЕЊИВАЊЕ ЈЕ СКУП ПЕДАГОШКИХ ПОСТУПАКА КОЈИМ СЕ ВАЉАНО,
ОБЈЕКТИВНО, ПОУЗДАНО И ПРЕЦИЗНО УТВРЂУЈЕ У КОЈЕМ СТЕПЕНУ ОДРЕЂЕНА
АКТИВНОСТ УЧЕНИКА ИЛИ ИСХОД ТЕ АКТИВНОСТИ ИМА СВОЈСТВА КОЈА СУ
ПОСТАВЉЕНА КАО ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА.”

(ХАВЕЛКА, 2000)

Да би било сасвим јасно шта овај процес заправо представља, треба дефинисати који су то циљеви оцењивања и које су његове функције. Оцењивање је увек повратна информација о постигнућима, ученицима и њиховим родитељима али и наставницима о њиховом раду. Истовремено, то је и повратна информација школи и надлежним институцијама о реализацији програма, а на глобалном нивоу, то је евалуација образовног система.

ОЦЕЊИВАЊЕ ИМА ФУНКЦИЈУ ЕВАЛУАЦИЈЕ ПРИ ЧЕМУ СЕ КОРИСТЕ ТРИ ВРСТЕ СТАНДАРДА:

АУТОНОМНИ СТАНДАРД:

ПРАТИ И УПОРЕЂУЈЕ САДАШЊЕ ПОСТИГНУЋЕ УЧЕНИКА СА ПРЕТХОДНИМ ГДЕ ЈЕ КРИТЕРИЈУМ УСПЕХА ОСТВАРЕНИ НАПРЕДАК. ИНФОРМАТИВНА ВРЕДНОСТ ОВЕ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЈЕ ВИСОКА, А САМА ЕВАЛУАЦИЈА ЈЕ ПОДСТИЦАЈНА ЗА УЧЕНИКА.

ИНТЕРПЕРСОНАЛНИ СТАНДАРД:

МЕЂУСОБНО УПОРЕЂИВАЊЕ ПОСТИГНУЋА УЧЕСНИКА У НЕКОЈ АКТИВНОСТИ. ИНФОРМАТИВНА ВРЕДНОСТ ОВАКВЕ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЈЕ ОГРАНИЧЕНА, А У МНОГИМ СИТУАЦИЈАМА И САСВИМ ПРОБЛЕМАТИЧНА КАКО ПО ПИТАЊУ КОНКУРЕНЦИЈЕ ТАКО И ПО ПИТАЊУ ПОМЕРАЊА ПАЖЊЕ СА ЦИЉЕВА И САДРЖАЈА УЧЕЊА НА ПОРЕЂЕЊЕ СА ДРУГИМА.

ОБЈЕКТИВНИ СТАНДАРД:

УПОРЕЂУЈЕ ПОСТИГНУЋЕ СВАКОГ УЧЕНИКА СА УНАПРЕД ПОСТАВЉЕНИМ И ОЧЕКИВАНИМ ИСХОДОМ. ИНФОРМАТИВНА ФУНКЦИЈА ОВАКВЕ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЈЕ ИЗУЗЕТНО ВИСКОКА А САМА ЕВАЛУАЦИЈА УВЕК ЈЕ ПОДСТИЦАЈНА И КОНСТРУКТИВНА.

ОЦЕЊИВАЊЕ ИМА И ФУНКЦИЈЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И МОТИВАЦИЈЕ :)

ОЦЕЊИВАЊЕ ИМА ФУНКЦИЈУ ИНФОРМАЦИЈЕ:

НА КОЈИ НАЧИН И ШТА ТРЕБА ДА БУДЕ НАУЧЕНО, КОЈА ЗНАЊА ИМАЈУ ВИСОКУ ТРАНСФЕРНУ ВРЕДНОСТ ЗА ДАЉЕ ОБРАЗОВАЊЕ, САМООБРАЗОВАЊЕ И ПРАКТИЧНУ ПРИМЕНУ.

ОБРАЗЛАГАЊЕ ОЦЕНЕ ДАЈЕ УЧЕНИКУ ИНФОРМАЦИЈУ О ТОМЕ ШТА ЈЕ ДОБРО А ШТА ЛОШЕ У ЊЕГОВОМ НАЧИНУ УЧЕЊА.

НАСТАВНИК КОЈИ НА ОВАЈ НАЧИН ДАЈЕ ИНФОРМАЦИЈУ ВЕЋ ПРИ ПЛАНИРАЊУ ПРОГРАМСКИХ САДРЖАЈА ИДЕНТИФИКУЈЕ БИТНЕ ЕЛЕМЕНТЕ И ТОКОМ ИЗЛАГАЊА ОТВОРЕНО САОПШТАВА УЧЕНИЦИМА ШТА СМАТРА ВАЖНИМ.

ОЦЕНА ИМА И МОТИВАЦИОНУ ФУНКЦИЈУ:

УЗ ПОМОЋ ОЦЕНА УЧЕНИК БИРА СВОЈ ЛИЧНИ НИВО АСПИРАЦИЈА. ДОБРА ОЦЕНА УЧЕНИКУ ДАЈЕ ИНФОРМАЦИЈУ ДА ЈЕ ЊЕГОВА АКТИВНОСТ БИЛА УСПЕШНА, А ИНДИРЕКТНО ДА ЈЕ СПОСОБНА, ВРЕДНА И КОМПЕТЕНТНА ОСОБА. ЛОША ОЦЕНА ПОКАЗУЈЕ ДА ЈЕ ИСХОД ЊЕГОВОГ РАДА НЕДОВОЉАН ДА ЈЕ ПОТРЕБНО ДА СЕ ВИШЕ ЗАЛАЖЕ, ДА ПРОМЕНИ НАЧИН РАДА, ДА БОЉЕ КОРИСТИ СВОЈЕ СПОСОБНОСТИ. КОНСТАНТНО ЛОШ УСПЕХ ОСТАВЉА ПОСЛЕДИЦЕ И У ОДНОСУ УЧЕНИКА ПРЕМА ШКОЛИ АЛИ И НА РАЗВОЈ ЊЕГОВЕ ЛИЧНОСТИ. ЗБОГ НЕГАТИВНИХ ПОСЛЕДИЦА НЕУСПЕХА НА УЧЕНИКА, ПОТРЕБНО ЈЕ ПОКАЗАТИ ПОВЕРЕЊЕ У ЊЕГОВЕ СПОСОБНОСТИ, ДАТИ МУ МОГУЋНОСТ ДА БУДЕ УСПЕШАН.

ЗБОГ ЧЕГА НАЈЧЕШЋЕ ГРЕШИМО У ОЦЕЊИВАЊУ?

ЧИНИОЦИ КОЈИ ПОТИЧУ ОД УЧЕНИКА И КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ЊЕГОВЕ ВЕРБАЛНЕ И ДРУГЕ СПОСОБНОСТИ И НАЧИН ДАВАЊА ОДГОВОРА.

Ученик са израженим вербалним фактором и флуентношћу, који се лако и течно изражава оставља бољи утисак и најчешће добија бољу оцену.

Интелигентнији ученици су у стању да прате реакције наставника и брзо се исправљају у одговорима и често су успешнији у односу на труд који улажу.

Квалитет одговора зависи и од тренутног здравственог и емоционалног стања ученика. Јаче узбуђење и напетост при одговарању, нарочито усменом, познатије као трема, најчешће изазива несигурност, емоционалну блокаду и тренутно заборављање.

Физички изглед ученика може да утиче на оцењивање. Показује се да су лепша, уреднија, симпатичнија деца у повољнијем положају.

Интеракција ученика и наставника, односно у каквом су односу став ученика према наставнику и став наставника према ученику свакако утиче на субјективност оцењивања.

ЧИНИОЦИ КОЈИ ПОТИЧУ ОД ИЗАБРАНЕ МЕТОДЕ ПРОВЕРАВАЊА И ОЦЕЊИВАЊА.

ЧИНИОЦИ КОЈИ ПОТИЧУ ОД НАСТАВНИКА, КОЈИ СУ НАЈБРОЈНИЈИ И КОЈИ НАЈВИШЕ УТИЧУ НА СУБЈЕКТИВНОСТ ОЦЕЊИВАЊА:

лична једначина или лична пракса оцењивања – тенденција неоправданог подизања или спуштања критеријума и давање претежно ниских или претежно високих оцена која је последица сталних или повремених узрока. На смисао личне једначине може утицати пол наставника и став према оцењивању и то, како истраживања показују,

тако што су жене, као и наставници са негативним ставом према оцењивању склонији давању нижих оцена. На личну једначину утиче и специфично лично схватање наставног процеса, такозвана „лична филозофија“ и схватање о наводној „важности“ предмета, као и стил понашања наставника и однос према ученицима – демократски, аутократски ....

погрешка средине – наставник претежно оцењује средњим оценама како би избегао могућност велике грешке у процени знања.

хало ефекат – тенденција да се понашање и особине особе сматрају усклађеним и повезаним, па наставници процењују знања ученика према неком свом ранијем ставу и оценама о том ученику или према ставовима (оценама) других наставника.

схватање важности градива – Наставници истог предмета могу различито да вреднују важност појединих делова наставних садржаја и то доприноси субјективности оцењивања. Који делови наставног градива су битнији треба усагласити на стручном активу за област предмета.

контраст – тенденција да квалитет претходно процењеног знања других ученика утиче на процењивање знања појединца.

прилагођавање – у зависности од нивоа знања целог одељења, један исти одговор може бити различито оцењен у зависности да ли је одељење „јаче“ или „слабије“.

симпатије или антипатије према појединим ученицима у одељењу.

самовоља – активност или пасивност наставника у току одговарања ученика, начин постављања питања и давање посебних, тежих питања недисциплинованим ученицима узроци су субјективности. Тренутно расположење наставника које се одражава на оцене ученика је релативно честа појава и пракси. Посебна самовоља у оцењивању је када наставник без икакве провере знања даје слабу оцену ученику који се недисциплиновано понаша или када ученику који је одсутан са часа наставник произвољно уписује (најчешће негативну) оцену.

оцењивање онога што ученик не зна, сталним постављањем подпитања, док наставник не докаже своју тврдњу да ученик „не заслужује добру оцену“ а не оцењивање знања и осталих релевантних елемената процеса.

разредни старешина често фаворизује и блаже оцењује своје одељење од других одељења којима предаје

Треба да планирамо и припремамо наставне садржаје. Да припремамо задатке и вежбе са конкретно постављеним циљем и очекиваним исходом. Треба да знамо ШТА желимо да оценимо, и треба да знамо како да одаберемо методу провере (домаћи задаци, есеји, презентације, тестови, квизови, писмени задаци, гугл тестови и анкете, практичан рад...)

У овој ситуацији учења на даљину, планирамо и начин комуникације и адекватно бирамо платформу, алат за рад, која ће је учинити квалитетном.

Након планирања следи – праћење ученика. Потребно је да прикупљамо све релевантне податке које бисмо и иначе бележили у својим педагошким свескама (учење и како уче, да ли разумеју задате захтеве, како напредују, постављају ли питања, да ли се развија дискусија....)

И треће- евиденција добијених закључака о напредовању и повратна информација ученицима са смерницама за даљи рад.

ШТА СВЕ ТРЕБА ДА УРАДИМО ДА БИСМО БИЛИ УСПЕШНИ КАД ОЦЕЊУЈЕМО?

ПЕДАГОШКА СВЕСКА КОЈУ ВОДИМО УГЛАВНОМ ЈЕ СЛИЧНОГ
САДРЖАЈА:

1. ИМЕ И ПРЕЗИМЕ НАСТАВНИКА
2. НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ (И)
3. КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА
4. РАСПОРЕД ПИСМЕНИХ ПРОВЕРА
5. ИНИЦИЈАЛНА ПРОЦЕНА- КАДА СЕ РАДИ; КАКО СЕ БИРАЈУ САДРЖАЈИ ПРОВЕРЕ (ДОГОВОР НА СЕДНИЦИ СТРУЧНОГ ВЕЋА); ОПИС РЕЗУЛТАТА ПРОЦЕНЕ; ПОТРЕБНО ПРИЛАГОДИТИ ПРОГРАМ РАДА ИЛИ НЕ, ПОВРАТНА ИНФО ДАТА УЧЕНИКУ РАДИ НАПРЕДОВАЊА.
6. КРИТЕРИЈУМИ ФОРМАТИВНОГ ОЦЕЊИВАЊА- ПРАВИЛА.
7. ПРАВИЛА ОЦЕЊИВАЊА- НА КОЈИ НАЧИН И КОЛИКО ЧЕСТО ДАЈЕ ПОВРАТНУ ИНФОРМАЦИЈУ.
8. ЧАС САМООЦЕЊИВАЊА И МЕЋУСОБНОГ ОЦЕЊИВАЊА.
9. ИМЕ И ПРЕЗИМЕ УЧЕНИКА
10. ПОДАЦИ О ЗНАЊИМА, ВЕШТИНАМА, АНГАЖОВАЊУ, САМОСТАЛНОСТИ У РАДУ, ОДГОВОРНОСТИ..
11. ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА
12. САГЛЕДАВАЊЕ И УВАЖАВАЊЕ НАПРЕТКА УЧЕНИКА У ОДНОСУ НА ПРЕТХОДНИ ПЕРИОД.

ФОРМАТИВНО, СУМАТИВНО.....

„ФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ, У СМИСЛУ ПРАВИЛНИКА О ОЦЕЊИВАЊУ ЈЕСТЕ РЕДОВНО ПРОВЕРАВАЊЕ ПОСТИГНУЋА И ПРАЋЕЊЕ ВЛАДАЊА УЧЕНИКА У ТОКУ САВЛАДАВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА, САДРЖИ ПОВРАТНУ ИНФОРМАЦИЈУ И ПРЕПОРУКЕ ЗА ДАЉЕ НАПРЕДОВАЊЕ И, ПО ПРАВИЛУ, ЕВИДЕНТИРА СЕ У ПЕДАГОШКОЈ ДОКУМЕНТАЦИЈИ НАСТАВНИКА, У СКЛАДУ СА ОВИМ ПРАВИЛНИКОМ.

СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ, У СМИСЛУ ПРАВИЛНИКА О ОЦЕЊИВАЊУ, ЈЕСТЕ ВРЕДНОВАЊЕ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА НА КРАЈУ ПРОГРАМСКЕ ЦЕЛИНЕ ИЛИ ЗА КЛАСИФИКАЦИОНИ ПЕРИОД ИЗ ПРЕДМЕТА СА И БЕЗ МОДУЛА И ВЛАДАЊА. ОЦЕНЕ ДОБИЈЕНЕ СУМАТИВНИМ ОЦЕЊИВАЊЕМ СУ, ПО ПРАВИЛУ, БРОЈЧАНЕ И УНОСЕ СЕ У ПРОПИСАНУ ЕВИДЕНЦИЈУ О ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ (У ДАЉЕМ ТЕКСТУ: ДНЕВНИК).“

СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ У ОВОМ МОМЕНТУ НИЈЕ ОЦЕЊИВАЊЕ КОЈЕ СЕ ПРЕПОРУЧУЈЕ, АЛИ ЈЕ МОГУЋЕ УЧЕНИКА ОЦЕНИТИ И НА ОВАЈ НАЧИН (ТЕСТ, ПИСМЕНИ ЗАДАТАК...)

СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ ПОКАЗУЈЕ КОЛИКО ЈЕ УЧЕНИК УСВОЈИО САДРЖАЈЕ, ОДНОСНО, КОЛИКО ЈЕ ОСТВАРИ ООЧЕКИВАНЕ ИСХОДЕ. ИФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ СЕ ВРШИ У ОДРЕЂЕНОМ ТРЕНУТКУ У ТОКУ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОГРАМА, СА ЦИЉЕМ ПРИКУПЉАЊА ИНФОРМАЦИЈА О НАПРЕДОВАЊУ УЧЕНИКА У ОДНОСУ НА ПРОГРАМОМ ПРОПИСАНЕ ИСХОДЕ УЧЕЊЕ ПРИ ЧЕМУ ПРУЖАМО ПОВРАТНУ ИНФОРМАЦИЈУ УЧЕНИЦИМА.

ФОРМАТИВНЕ ОЦЕНЕ СЕ ПО ПРАВИЛУ ЕВИДЕНТИРАЈУ У ПЕДАГОШКОЈ ДОКУМЕНТАЦИЈИ НАСТАВНИКА.

ФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ ПОКАЗУЈЕ НА КОЈИ НАЧИН УЧЕНИК ИЗГРАЂУЈЕ ЗНАЊА, КОЛИКО ЈЕ МОТИВИСАН,

КАКО НАПРЕДУЈЕ, КОЛИКО ЈЕ САМОСТАЛАН.. ОНО УЧЕНИКА ПОДСТИЧЕ ДА УЧИ КАКО ДА УЧИ. ПОРЕД ОВОГА, ФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ РАЗВИЈА МНОШТВО МЕЂУПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА:

КОМПЕТЕНЦИЈЕ КОЈЕ ЈАЧАЈУ КОМУНИКАЦИЈУ, САРАДЊУ, ДИГИТАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ, ПРЕДУЗИМЉИВОСТ...

КАДА СМО СПРОВЕЛИ КВАЛИТЕТНО ФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ, ИМАМО ДОВОЉНО ПОДАТАКА ДОБИЈЕНИХ У СВИМ ФАЗАМА О-В РАДА, БЕЗ ОБЗИРА ДА ЛИ ЈЕ ОН НА ДАЉИНУ ИЛИ НЕ, ТЕК ТАДА МОЖЕМО ДА РАЗМИШЉАМО О СУМАТИВНОМ ОЦЕЊИВАЊУ.

КАКО САД ДА ОЦЕЊУЈЕМ!!!!????

ПРЕПОРУКА МИНИСТАРСТВА У ОВОМ ТРЕНУТКУ ЈЕ ДА СЕ АКЦЕНАТ СТАВИ НА ФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ, КОЈЕ ЖЕЛИМО ЛИ ДА ПРИЗНАМО ИЛИ НЕ, ИПАК ЧЕСТО БИВА ЗАПОСТАВЉАНО У ОДНОСУ НА СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ. ЕТО ПРИЛИКЕ ДА ГА У ОВИМ ОКОЛНОСТИМА УСАВРШИМО!

